

*Тема: Поняття та принципи
демократії*

Демократія – це форма правління політичною і соціальною організацією суспільства, держави і влади.

Коллективістські концепції	Індивідуалістичні концепції	Плюралістичні концепції
<p>Заперечення автономії особи, ставлення до неї як складової єдиного соціального організму.</p> <p>Первинність великого соціального об'єкта (нації, церкви та ін.) у визначенні поведінки громадянина.</p> <p>Необмеженість влади Більшості над меншістю і кремою особою.</p>	<p>Пріоритет прав особи над правами держави.</p> <p>Індивідуальна свобода як відсутність обмежень.</p> <p>Обмеження компетенції і сфери діяльності держави, невтручання в справи громадянського суспільства.</p> <p>Розподіл влади, створення системи стримувань і противаг.</p>	<p>Зацікавлена група – центральний елемент політичної системи.</p> <p>Суперництво і баланс інтересів – основа демократичної влади.</p> <p>Держава – арбітр, який забезпечує саморегулювання суспільства.</p> <p>Дифузія державної влади.</p>

Залежно від форм участі народу у здійсненні влади виділяють пряму і представницьку демократію.

- **Пряма демократія** – між волею народу і її втіленням у рішення немає опосередкованих ланок: народ сам бере участь в обговоренні і прийнятті рішень.
- **Представницька (репрезентативна) демократія** – воля народу виражається не прямо, а через інститут посередників.

Функції демократії — основні напрямки її впливу на суспільні відносини, метою яких є підвищення соціально-політичної активності громадян в управлінні суспільством і державою.

- 1. Організаційно-політична** — організація політичної влади на демократичних засадах. Вона містить у собі підфункцію самоорганізації народу (самоврядування) як джерело державної влади і виражається у наявності організаційних зв'язків між суб'єктами демократії: органами держави, державними організаціями, громадськими об'єднаннями, трудовими колективами.
- 2. Регулятивно-компромісна** — забезпечення плюралізму діяльності суб'єктів демократії в цивілізованих рамках співробітництва і компромісу, концентрації і консолідації різних політичних сил навколо інтересів громадянського суспільства і держави. Правовим засобом забезпечення даної функції є врегульованість правових статусів суб'єктів демократії.
- 3. Суспільно-стимулююча** — забезпечення оптимального служіння держави суспільству, стимулювання, урахування і використання громадської думки і активності громадян (консультативних референдумів, наказів, листів, заяв тощо) при розробці та прийнятті державних рішень.

4. Установча — формування органів державної влади і органів місцевого самоврядування демократичним шляхом (конкурс, вибори).

5. Контрольна — забезпечення діяльності органів держави в межах їх компетенції відповідно до вимог нормативно-правових актів; підконтрольність і підзвітність усіх ланок державного апарату (наприклад, контроль представницьких органів за виконавчими органами, звіт останніх перед першими).

6. Охоронна — забезпечення державними органами безпеки честі і гідності кожної людини, охорони і захисту прав і свобод особи, меншості, форм власності, запобігання правопорушенням і припинення їх.

Основні принципи демократії:

- політична свобода
- рівноправність громадян
- виборність органів держави і постійний контакт із ними населення
- плюралізм
- прийняття рішень за волею більшості при обов'язковому дотриманні прав меншості
- поділ влади

Основні права людини – гарантована законом міра свободи особи, яка відповідно до досягнутого рівня еволюції людства в змозі забезпечити її існування і розвиток та закріплена у вигляді міжнародного стандарту як загальна і рівна для усіх людей.

Ознаки основних прав людини:

- Можливості людини діяти певним чином або утримуватися від певних дій, спрямовані на задоволення потреб, без яких вона не в змозі нормально розвиватися і існувати
- Можливості, що обумовлені біосоціальною сутністю людини належать їй від народження і не потребують «дозволу» з боку кого б там не було, у тому числі й держави
- Можливості, які не обмежені територією держави (позатериторіальні) і не залежать від національної належності людини (наднаціональні)
- Можливості, що є залежними від можливостей суспільства – рівня його економічного, політико-соціального, духовно-культурного розвитку
- Можливості, що мають правовий характер, оскільки внесені до законодавчих актів, які створені в межах держави і на міжнародному рівні.

Зміст і обсяг основних прав визначаються сукупністю таких соціальних чинників:

- Інтерес людини, справедливо збалансований з інтересами суспільства
- Мораль суспільства, що переважає в даний період
- Мета прав людини і відповідність цим правам засобів, використовуваних державою (реалізація, забезпечення та обмеження прав).

У Конституції України виділяють такі основні групи прав і свобод людини:

- **Природні (особисті) права і свободи людини**, які надаються їй з народженням, а не державою
- **Право на життя** – універсальне, загальновизнане природне право людини і громадянина, яке закріплено в міжнародно-правових актах та у конституціях багатьох країн світу
- **Особисті (громадянські) права** – це природні, основоположні, невід'ємні права людини
- **Політичні права** – можливості громадянина активно брати участь в управлінні державою та у громадському житті, впливати на діяльність різних державних органів.

Характеристика Конституції України

Після проголошення незалежності України на її території продовжувала діяти Конституція УРСР від 20 квітня 1978 року, в яку вносилися зміни та доповнення. В 1990 році розпочалася діяльність по створенню і прийняттю нової української Конституції, яка була прийнята 28 червня 1996 року.

Конституція України проголосила, що найвищою соціальною цінністю в Україні є людина і держава відповідає перед людиною за свою діяльність, роботу державних органів та посадових осіб. Встановлено, що суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. В Україні визнається і діє принцип верховенства влади. Конституція окреслила коло питань, які визначаються виключно законами України.

З точки зору ознак Конституції України як правового документу її юридичними властивостями є те, що:

- Конституція — це, насамперед, закон, тобто акт виключної ваги і значення;
- Конституції властиве юридичне верховенство, найвища юридична сила у порівнянні з іншими правовими актами: ні один акт не може Перевищувати Конституцію;
- Конституція є основою правової системи України, її законодавство, поточне законодавство розвиває конституційні приписи, деталізує їх;
- Конституції властивий особливий порядок її прийняття і зміни, тобто це закон що має підвищений ступінь стабільності;
- Існує досить складний механізм реалізації Конституції, оскільки її дія відбувається на трьох рівнях: на рівні реалізації Конституції в цілому; на рівні реалізації окремих конституційних інститутів; на рівні реалізації конституційних норм.

Структура Конституції України

У своїй структурі Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України, складається з преамбули, з 15 розділів, які об'єднують 161 статтю, в тому числі 2 статті Прикінцевих положень, та 14 пунктів перехідних положень.

Розділ I "Загальні положення" включає 20 статей

Розділ II "Права, свободи та обов'язки людини і громадянина"

Розділ III "Вибори. Референдум" включає 6 статей
Розділ IV "Верховна Рада України"

Розділ V "Президент України"

Розділ VI "Кабінет Міністрів України. Інші органи виконавчої влади"

Розділ VII "Прокуратура"

Розділ VIII "Правосуддя"

Розділ IX "Територіальний устрій України."

Розділ X "Автономна Республіка Крим"

Розділ XI "Місцеве самоврядування"

Розділ XII "Конституційний Суд України"

Розділ XIII "Внесення змін до Конституції України"

Розділ XIV "Прикінцеві положення"

Розділ XV "Перехідні положення"